

Т. Г. Казакевіч

НАВУЧАННЕ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ ЯК ЗАМЕЖНАЙ ВА ЁМОВАХ АДСУТНАСЦІ МОЎНАГА АСЯРОДДЗЯ

Навучанне беларускай мове як замежнай (БМЗ), як і іншым, ва ўмовах моўнага асяроддзя і ва ўмовах адсутнасці моўнага асяроддзя мае свае асаблівасці. Гэта відавочна, калі выкладчык знаёмы і можа параўнаць дзве сістэмы навучання.

Улік наяўнасці ці адсутнасці моўнага асяроддзя з'яўляецца важным аспектам навучальнага працэсу, ад гэтага залежаць метады і сродкі навучання, спосабы падачы вучэбнага матэрыялу, яго адбор.

Вывучэнне мовы як замежнай ва ўмовах натуральнага моўнага асяроддзя адбываецца значна хутчэй, чым пры яго адсутнасці. У моўным асяроддзі навучэнец чуе натуральнае гучанне слоў не толькі ў аўдыторыі, але і за яе межамі, бачыць надпісы, шылды і спрабуе прачытаць і здагадацца, што там напісана, спрабуе наладзіць камунікацыю з мясцовымі жыхарамі, тым самым хутчэй пераадольвае сваю няўпэўненасць у карыстанні замежнай мовай. Каб нармальна жыць у чужой краіне, трэба вучыцца гаварыць на мове.

Жаданне і неабходнасць камунікаваць падштурхоўвае навучэнца-замежніка да практыкі, пад час якой удасканальваюцца навыкі маўлення і аўдыя-

вання, натуральна павялічваецца слоўнікавы запас, словы запамінаюцца лепш, знікае страх памыліца, бо чалавек, калі гаворыць на замежнай мове, імкнецца да таго, каб яго зразумелі, а таксама атрыманыя ў аўдыторыі веды хутчэй пачынаюць станавіцца навывамамі.

Метадычныя стратэгіі навучання пры наяўнасці моўнага асяроддзя выбудоўваюцца з апорай на рэчаіснасць.

Навучанне ва ўмовах адсутнасці моўнага асяроддзя выбудоўваецца метадычна па-іншаму. Адсутнасць актыўнага кантакту з асяроддзем, з носьбітамі мовы не спрыяе актывізацыі ведаў і ўменняў, атрыманых на занятках. Выкладчык у сітуацыі адсутнасці натуральнага моўнага асяроддзя выступае ў аўдыторыі не толькі носьбітам мовы, але і носьбітам культуры этнасу, мову якога вывучаюць замежныя навучэнцы, носьбітам значнай колькасці фонавай інфармацыі і носьбітам стэрэатыпаў камунікатыўных паводзін. Апорнай адзінкай навучання пры такой сістэме выступае тэкст у спалучэнні з рознымі відамі нагляднасці, што разам дазваляе расказаць пра рэчаіснасць. Паспяховасць у авалоданні мовай будзе патрабаваць ад навучэнцаў большай колькасці часу, намаганняў і матывацыі.

Вельмі важную ролю ў навучальным працэсе пачынаюць адыгрываць нацыянальна арыентаваныя культуразнаўчы і сацыякультурны падыходы, каб не толькі развіць у навучэнцаў цікавасць да чужой культуры, але ў далейшым прадухіліць няўдачы ў міжкультурнай камунікацыі, аблегчыць пераадоленне не толькі моўнага, але і культурнага бар'ера, цяжкасцей у разуменні стратэгіі камунікатыўнага разгортвання многіх сітуацый, што значна абмяжоўваюць ажыццяўленне маўленчай дзейнасці. Задача выкладчыка ў тым, каб навучыць бачыць культуразнаўчую і сацыякультурную інфармацыю.

Пры навучанні ва ўмовах адсутнасці моўнага асяроддзя ў большай ступені ў метадычным плане становіцца важным улік выкладчыкам не толькі роднай мовы навучэнцаў, але і культуры, і нацыянальных лінгваметадычных традыцый навучэнцаў, каб забяспечыць паспяховасць працэсу навучання.

Так, вопыт працы ў монанацыянальных групах з кітайскімі студэнтамі паказаў, што студэнты ў Кітаі, ў параўнанні са студэнтамі, якія прыехалі ў Беларусь, цяжэй адаптуюцца да нашага камунікатыўна-дзейнаснага падыходу ў навучанні беларускай мове, да нашай арганізацыі сістэмнай працы і выбару вучэбных сітуацый, да нашых стратэгіі паводзін у вучэбных сітуацыях.

Такія студэнты даўжэй захоўваюць пасіўныя паводзіны ў час вучэбнага працэсу, менш актыўна праяўляюць ініцыятыву пры адказе на пытанні ці абмеркаванні якой-небудзь тэмы, адказваюць, як правіла, тады, калі іх выклікаюць, дыялог з выкладчыкам доўга выклікае дыскамфорт, цяжэй працуюць у парах і групах, ёсць большыя цяжкасці пры стварэнні арыгінальных дыялогаў, пры пераказах тэксту цяжэй робяць яго перапрацоўкі і трансфармацыі.

Замежныя навучэнцы, якія прыязджаюць вывучаць у Беларусь беларускую мову як замежную, маюць пагружэнне ў рэальнае культурнае і моўнае асяроддзе, але апынаюцца ў краіне з адметным моўным асяроддзем, дзе ў натуральным моўным асяроддзі існуе афіцыйнае двухмоўе. Індывідуальнае

двухмоўе прадстаўлена індывідуальным беларуска-рускім (г.зн. побач з роднай беларускай жыхар краіны выкарыстоўвае і рускую мову) і руска-беларускім двухмоўем, якое спалучаецца з індывідуальным беларускім і рускім аднамоўем, і ступень валодання абедзвюма мовамі ў жыхароў розная, што абумоўлівае шматлікасць і ўстойлівасць інтэрферэнцыйных памылак пры іх маўленні на беларускай ці рускай мове. Таму моўнае асяроддзе ў Беларусі не можа выступаць удалым памочнікам у авалоданні беларускай мовай замежнікамі. Перад выкладчыкам БМЗ, які знаходзіцца ў аўдыторыі ў Беларусі, заўсёды будзе стаяць пытанне культуры беларускага маўлення, прадухілення і пазбаўлення памылак у замежных навучэнцаў, звязаных з уплывам рэальнага моўнага асяроддзя.